

Ο σκηνοθέτης Α. Πάντζης για την κριτική της «Νίκης»

Κύριο Διευθυντή,
Εφημερίδα «Εμπρός»
Λευκωσία
Κύριε Διευθυντά,
Σας παρακαλώ όπως δημοσιεύσετε στην στήλη των καλλιτεχνικών το ακόλουθο κείμενο:

Δεν πίστευα ποτέ στη ζωή μου, ότι θαρχόταν μια μέρα που θα ήμουνα αναγκασμένος να απαντήσω δημόσια σε ένα/μία κριτικό.

Διάβασα την κριτική της κας Ν. Μολέσκη στην εφημερίδα σας, στο αεροπλάνο προς Βερολίνο και μου σηκώθηκαν οι τρίχες της κεφαλής.

Την ξαναδιάβασα στο Βερολίνο και δεν άντεξα στον αντιδεδοντολογικό πειρασμό. Υπόσχομαι να μην το ξανακάνω ποτέ... Μια από τις πιο ισχυρές δικαιολογίες μου όμως για να πάρω την πένα είναι ότι η «κριτική» της κας Ν.Μ., αν αυτό το κείμενο είναι κριτική, είναι απ' ενός εντονότατα αντιδεδοντολογική, αφού δεν έχει αντικείμενο την παράσταση αλλά μια ομιχλώδη φιλοσοφία της δραματολογίας.

Θα είμαι πολύ σύντομος.

Η κα Μολέσκη παίρνει το εισαγωγικό μου σημείωμα, στο πρόγραμμα, και κτίζει την κριτική της πάνω σ' αυτό, (αντί πάνω στην παράσταση, όπως είπα και πιο πάνω).

Οφείλω να δηλώσω ότι αισθάνομαι πολύ περήφανος που πρώτος εντόπισα τις σχέσεις Μπεκετ - Αναγνωστάκη, ακολουθώντας τα διδάγματα του φίλου μου Γιαν Κοττ σε σχέση με τους Μπεκετ - Σαίξπηρ (Στο βιβλίο «Σαίξπηρ ο σύγχρονος μας»). Εγώ όμως μίλησα για «συνειρμούς», όχι για αντιγραφές ούτε μιμήσεις. Μίλησα για «στήσιμο» και εννοώ αυτό που λέμε στα γαλλικά και τα ρωσικά «μιζανσέν - μιζανσένα» δηλαδή

«σκηνοθετοποίηση» των ηθοποιών και συγκεκριμένα των 2 πρώτων εικόνων, με τη μάνα ακίνητη — βάση στο κέντρο της σκηνής.

Για τίποτα άλλο δεν μίλησα. (Αλλά η απορία μου είναι, γιατί η κα Ν.Μ. ενώ είχε παραθέσει και κάποιους συνειρμούς από την κατ'εξοχή τραγωδία για την εξουσία, τις «Φοινισσες», γιατί δεν ασχολείται και με τον Ευριπίδη)

Που τα είδε όλα αυτά που γράφει η κα Ν.Μ.;

Είναι δυνατόν να παίζει το έργο αυτό σαν θέατρο του Παράλογου; Προς θεού, ας μην γινόμαστε παράλογοι παρατραβώντας τα πράγματα προς τα εκεί που νιώθουμε ότι υπάρχει «ψωμί» για την πένα μας.

Μου θυμίζει όλη αυτή η ιστορία το ανέκδοτο με τα βασανιστήρια και τη μύγα. Εντάξει ρε παιδιά είμαι μύγα! κραυγάζει ο βασανιζόμενος. Σταματήστε μόνο να βαράτε! Μη χτυπάτε! Είμαι μύγα.

Φτιάχνει ένα αυθαίρετο επιχείρημα, ένα αυθαίρετο χαρακτηρισμό, και κτίζει, κτίζει...

Μα που κτίζει κυρά μου;

Από που το έβγαλες ότι ο σκηνοθέτης εισηγήθηκε μια «μπεκετική» προσέγγιση στο λόγο της Αναγνωστάκη; Μα αφού είναι ολοφάνερο ότι ο λόγος της Αναγνωστάκη είναι άλλος.

Εσύ διάβασες το έργο τρεις φορές, έτσι λες, (άντε, σε πιστέψαμε!) και γω καθημερινά από τον Μάιο και ο κύριος Ευθυμίου, επειδή παίζει και τον κύριο ρόλο, καθημερινά από τον Σεπτέμβριο.

Που είδες την «πονεμένη ειρωνία» της Αναγνωστάκη κυρά μου; Και τί όρος είναι αυτός; Μήπως εννοείς «τραγική ειρωνία» ή επιμένεις στο ελληνικό μελό; Έχουμε να κάνουμε με τραγωδία, κοπέλα

μου.

Και καιρός είναι οι κριτικοί να μπορούν, σ' αυτό τον τόνο τουλάχιστον, να ξεχωρίζουν την σκηνοθετική γραμμή από το παίξιμο του ηθοποιού, να μπορούν να ξεχωρίζουν την ερμηνεία από την σκηνοθετική γραμμή.

Και σε σχέση με τα πιο πάνω, και τη σύγχυση ανάμεσα στην ερμηνεία και την σκηνοθετική, θάταν καλά να ξαναδιαβάσει και να σκεφτεί η κα Ν.Μ. και την εξής περισπούδαστη φράση της: «Δυσκολεύομαι να δεχτώ τη μονοτονία και την αχρωμία σαν εικαστική και ερμηνευτική γραμμή του έργου» (sic!). Μου φαίνεται ότι η κα Ν.Μ. ή δεν είδε, ή δεν κατάλαβε τίποτα από το έργο ή καλύπτει κάποιους...

Θα ήταν επίσης καλό γύμνασμα γι' αυτήν να προσπαθήσει να βρει γιατί κάποιοι ηθοποιοί έμειναν «φτιαχτοί» αλλά και γιατί η τελευταία λέξη του μονολόγου του κύριου Ευθυμίου, ο οποίος σύμφωνα με την κυρία Ν.Μ. «άφησε πίσω την ουσία του έργου της κας Αναγνωστάκη», θα ήταν λοιπόν ενδιαφέρον να μάθουμε γιατί η τελευταία του λέξη, καλύπτεται από χειροκροτήματα κάθε βράδυ, σε κάθε παράσταση...

Όμως για να το καταλάβει αυτό θα έπρεπε ίσως να ρίξει κάποια «ειδύλλα» από τα κιονόκρανα τους και όχι απλά να πει ότι «τη δύναμη τους την ξέρουμε, την νιώθουμε και τώρα, όμως οι ρόλοι έμειναν φτιαχτοί!... Και τούτο γιατί έχει αποδειχτεί ότι χωρίς δουλειά αποτέλεσμα δεν υπάρχει. Και εδώ είναι που χρειάζεται η τόλμη του κριτικού.

Όσο για την εικαστική ερμηνεία, — αυτός είναι ο Λόγος μας: ο δικός μου, του Θεοδούλου και του Παρτζίλη.

Απόλυτα συνταιριασμένος με το

έργο.

Τώρα αν η κα Ν. Μολέσκη είδε «σάτιρα» εκεί που εμείς είδαμε 14 θανάτους και μια ολοκληρωτικά χαλασμένη παιδική ηλικία, και αν φτιάχνοντας το δικό της «κείμενο» θεώρησε καλό να το τσιμεντώσει, να το κάνει ανόητο «προκρούστη» και εξουσιαστικό «trafaret» όπως θα λέγαμε οι ρώσοι, (και απόδειξη του πιο πάνω είναι η κακοσυνταγμένη παρένθεση της 2ης παραγράφου του κειμένου της) πάνω στα οποία έπρεπε να μετρήσει η παράσταση, αυτό είναι πρόβλημα δικό της, όχι της τέχνης.

Εμείς δεν είδαμε «σάτιρα» αλλά τον «τρόμο» και την απόλαυση του Υψηλού (des Erhabene) του Kant.

Της εισηγούμαι λοιπόν, αφού δεν κατάφερε να αναγνώσει το άφατο, το άλεκτο, το μη - αναπαραστήσιμο και ούτε την ποίηση της παράστασης της «Νίκης», να πάψει τουλάχιστον να ασχολείται πλέον μαζί μου, γιατί κινδυνεύει να πιστεί και εχθρική μάρτυρας.

Την συμβουλεύω να ασχοληθεί περισσότερο με τα «αριστουργήματα» του «Σατιρικού», τις κουμπιές και το ψωμί των παιδιών που βγαίνει από εκεί.

Αυτή τη συμβουλή της δίνω λοιπόν, αφού αυτή τη φορά η ίδια ήταν με την μεριά της Εξουσίας, και για να καταλάβει τι εννοώ με το «Εξουσία», έχοντας αυτό το δικαίωμα, αφού η ίδια αντί κριτικής προσπάθησε να μας κάνει μάθημα για το Παράλογο, την παραπέμπα λοιπόν και γω για τον όρο στον Φουκό, τον Εκο και τον Φρέντζερ, (ο τελευταίος μιλάει πολύ ωραία για την δολοφονία του νέου ιερέα από τον παλιό που βλέπει να κινδυνεύει η εξουσία του), στον Ντερριντά, τον Λακάν και τον

Βέλτσο, στον Κανέτι, τον Λαινγκ και τον Μπαρτ, αλλά ταυτόχρονα την παραπέμπω επίσης και στην τελευταία σειρά του θεάτρου τη νύχτα της πρεμιέρας, όπου το παιχνίδι της εξουσίας παιζόταν παράλληλα, και αυτή προσχώρησε στο θιάσο εκείνο.

Γιατί δεν πιστεύω να μην έχει πληροφρηθεί τα παιχνίδια που παίχτηκαν και παίζονται γύρω από αυτή την παράσταση. Στο κάτω - κάτω εγώ μπήκα για πρώτη φορά στον ΘΟΚ για να κάνω τη δουλιά μου, και χωρίς την πρόθεση να υπονομεύσω την εξουσία κανενός.

Αλλά είναι φανερό ότι και η ίδια όπως αναφέρει και στο κείμενο της «μπήκε μέσα και σπρε θέση, κάνοντας τη δική της εκλογή»...

Και θα τελειώσω σχολιάζοντας μια φράση από το κείμενο της κας Ν. Μολέσκη.

Γράφει: «Οι άλλοι ηθοποιοί που δεν τους ακολούθησαν, (εννοεί τους Πάντζη, Θεοδούλο, Παρτζίλη και Ευθυμίου), έμειναν και χωρίς σκηνοθέτη»...

Κατ' αρχάς τα πράγματα δεν είναι έτσι. Και άλλοι ηθοποιοί συνεργάστηκαν. Ασχέτο αν η κα Ν.Μ. δεν το κατάλαβε.

Όμως ποια είναι η θέση της πάνω σ' αυτό που η ίδια σημειώνει με την ανεκδιήγητη αυτή ελαφρότητα και άγνοια; Δικαιούται ένας ηθοποιός να μην ακολουθήσει τον σκηνοθέτη;

Εχω αναφέρει πιο πάνω πόσο λανθασμένος είναι ο ισχυρισμός της για το δήθεν «ζύγωμα» και το δήθεν «πλησίασμα», που δήθεν έκανα ανάμεσα Μπεκετ - Αναγνωστάκη. Αλλά ακόμα και αν είναι «λανθασμένος» ο σκηνοθέτης, με την έννοια ότι προσπαθεί να υλοποιήσει μια δική του άποψη, δικαιούται ο ηθοποιός να κηρύττει

«μπαυράκι»; Αυτό είναι τουλάχιστον επιπόλαιο αν όχι ολέθριο, γιατί αν αρχίσουμε τώρα να υποστηρίζουμε τα «μπαυράκια», το θέατρο θα πάει περίπατο.

Τα μπαυράκια του ΘΟΚ τα έχουμε φάει στη μάπα χρόνια τώρα, τότε που οι ηθοποιοί αυτοσκηνοθετούνταν. Λοιπόν τί κηρύττει ο δρόμος του σκηνοθέτη στην πριν από τον Γκραγκ κατάσταση; Αφού διέκρινε ότι οι ηθοποιοί δεν ακολούθησαν, γιατί τους στηλίτευσε; Ας παραιτούνταν οι ηθοποιοί, (μιλώ ουσιαστικά για μια μονάδα) οι οποίοι δεν επιθυμούσαν να ακολουθήσουν ακόμα και τον «λανθασμένο» (ας υποθέσουμε) δρόμο του σκηνοθέτη. Θέλει κάποια όμως για να παραιτηθεί και αυτό το έκανε απ' ότι ξέρω μόνο ένας ηθοποιός στην ιστορία του ΘΟΚ. Με τη φράση της λοιπόν αυτή η κα Μολέσκη βάζει το πρόβλημα της μονιμότητας στον ΘΟΚ, του γραφειοπαλληλασμού στον ΘΟΚ, της ηθικής της πράξης στον στοχασμό (θεωρίας), που στην ουσία έχουν αντικατασταθεί μόνο από τα «ιδιαιτέρων των παιδιών» και τα «πιάτα του νεροχύτη».

Τα σκέφτηκε αυτά η κα Μολέσκη πριν τα γράψει; Και ποιά είναι η ευθύνη της απέναντι στο κοινό και το δημόσιο χρήμα; Ποιους προστατεύει; Το κοινό και το θέατρο ή τα μπαυράκια και τα κόμπλεξ εξουσίας του καθενός;

Πιστεύω ότι όλα αυτά η κα Ν. Μολέσκη ή δεν τα σκέφτηκε ή γράφει εκ του πονηρού. Γιατί είναι φανερό ποιούς καλύπτει, ά - νομα, αν - ήθηκα, αντι - καλλιτεχνικά και αντι - κοινωνικά δηλ. εναντίον του συνόλου, που έχει δικαίωμα στην τέχνη.

Φιλικά
ΑΝΤΡΕΑΣ ΠΑΝΤΖΗΣ
Δ. Βερολίνο - Βίλμπερζντορφ